ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

Η ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ

Μία από τας πρώτας, μεγάλας, βασικάς, θεμελιώδεις αρετάς, αρετή αρετών, αγία καὶ θεοτερπής αρετή είναι ἡ ταπείνωσις. Είναι ἡ αρετὴ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς δικαιώσεως τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἁγίου· ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ πνευματικοῦ βίου, ἡ θύρα τῶν πνευματικῶν ἀγώνων καὶ ἀσκήσεων τοῦ κατανυκτικοῦ Τριωδίου. Ἐρωτᾶτε, διατί εἶναι τόσον μεγάλη, τόσης ἀξίας, τέτοιας περιωπῆς; Διότι εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἡ πραγματικότης, αὐτὴ αὕτη ἡ οὐσία τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἰδοὺ ὁ τελώνης τῆς σημερινῆς παραβολῆς ταπεινώθηκε, ταπεινώθηκε καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, κατήλθεν εἰς βάθος ταπεινώσεως. Ἀνεγνώρισε, καὶ ὡμολόγησε καὶ τύπτων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ τὸ στῆθος του διεκήρυξεν, ὅτι εἶναι ἁμαρτωλὸς καὶ ἐνώπιον πάντων, ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος. «Ὁ Θεός, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» ἐν βαθείᾳ κατανύξει καὶ συντριβῇ ἀνέκραζε μετανοῶν. Καὶ δὲν ἦτο; Ἦτο ἁμαρτωλὸς ὁ τελώνης, ἦτο ἔνοχος, ἦτο ἄξιος κατακρίσεως καὶ καταδέκτης. Ἀλλ' ὅπως εἴπωμεν τὸ ἀνεγνώρισε, τὸ ὡμολόγησε, ἐζήτησε μὲ συντριβὴν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Δηλαδὴ ταπεινώθηκε. Καὶ τοῦτο εἶναι ταπείνωσις· ἡ ἀναγνώρισις τῆς πνευματικῆς μας γυμνότητος καὶ πτωχείας, ἡ ὁμολογία τῆς ἐνοχῆς μας, ἡ ἐπίμονος ἀκζήτησις τῆς θείας ἐπεμβάσεως εἰς τὴν ζωήν μας. Καὶ ὄχι ἡ ἀλαζονεία τοῦ Φαρισαίου, ἀλλ' ἡ ταπείνωσις τοῦ τελώνου δίδει ἀξίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ἐξασφαλίζει πλῆθος ἀγαθῶν.

1—Ἔλκύει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ρητῶς τὸ εἶπεν ὁ Θεός. «ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;». Καὶ ἐμπράκτως τὸ ἀπέδειξεν ὁ Κύριος εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ τελώνου. Εἶπαμε· ἁμαρτωλὸς ὁ τελώνης, ἔνοχος, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἔλεεινός. Σ' τάθηκε ὅμως ταπεινός. Οὔτε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, οὔτε λόγους πολλοὺς καὶ κομπαστικούς. Μὲ δυὸ ταπεινὰ καὶ συγκινητικὰ λόγια ἐζήτησε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς εἶδε τὴν ἁμαρτίαν του. Εἶδε ὅμως καὶ τὴν ταπεινωσίν του. Ἐμέτρησε τὴν ἐνοχήν του, Ἐζύγισεν ὅμως καὶ τὴν συντριβήν του. Καὶ εὑρῆκε μεγαλυτέραν τὴν συντριβὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, βαθυτέραν τὴν μετάνοιάν του, ἀξιωτέραν τὴν ταπείνωσίν του. Καὶ τὸν ἐσυγχώρησε, τὸν ἐδικαίωσε ὑπὲρ τὸν Φαρισαῖον. Μόνον αὐτό; Τὸν ἀνύψωσεν εἰς δόξαν καὶ τιμήν. Δὲν εἶπεν ὁ Χριστὸς μόνον τὸ «κατέβη οὗτος (ὁ τελώνης δηλ.) δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ». Ὁ Κύριος προσέθεσε καὶ τοῦτο ὡς αἰτιολογικὸν τῆς δικαιώσεώς του· «ὅτι πᾶς ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται». Ποῦ θὰ ὑψωθῇ; Εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, ὄχι εἰς τὸν ὑπερήφανον, ἀλλ' εἰς τὸν ταπεινόν. Πλουσία καὶ ἡ δόξα, ἡ τιμή, ἡ θεία χάρις καὶ εὐλογία. Τί καὶ ἂν εἶσαι ὡς τελώνης φορτωμένος ἁμαρτίας; Ἀρκεῖ, ὡς ὁ τελώνης πάλιν, μὲ τοῦ τελώνου τὸ φρόνημα καὶ τὴν συντριβὴν νὰ μετανοῆς. Καὶ τότε ὅλα σβύνονται, ὅλα ἐξαφανίζονται, ὅλα συγχωροῦνται, ὅλα διορθώνονται. Τότε ἡ χάρις καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀνεξάντλητα ἐπὶ σέ, Χριστιανέ. Ποία χαρά! Ποία εἰρήνη καὶ γαλήνη ψυχῆς καὶ εὐτυχία!

2—Ἔλκύει καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀνθρώπων.

Δὲν εἶναι μῦθος τοῦτο, δὲν εἶναι φαντασία. Εἶναι τῶν πραγμάτων ἡ τρανὴ μαρτυρία. Προσέξατε· ποῖον ἐκτιμοῦν οἱ ἄνθρωποι, ποῖον συμπαθοῦν, ποῖον προτιμοῦν εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν συνεργασίαν των; Τὸν ὑπερήφανον καὶ ἐγωϊστήν; Μὰ αὐτὸς μὲ τὸν ἐγωϊσμόν του περιφρονεῖ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Δὲν ἀκούει κανένα, δὲν πέρνει ἀπὸ λόγια, δὲν συμβιβάζεται μὲ κανένα, δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ οὐδενός. Εἶναι ὁ «ἐπαίων», ὁ ἄνθρωπος ποὺ τὰ ξέρει ὅλα, ποὺ τὰ κανονίζει ὅλα, ποὺ κατέχει τὰ πάντα. Καὶ μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν κανένα δὲν θέλει κοντά του. Αὐτὸς νὰ εἶναι, αὐτὸς νὰ φαίνεται, αὐτὸς νὰ ἀκούεται, αὐτὸς πάντοτε καὶ παντοῦ, ὁ οἰηματίας, ὁ ἀλαζών, ὁ ἐγωπαθής. Συμβιβάζεσθε σεῖς μαζῆ του; Συνεργάζεθε δουλειά σας, στὴν συνεργασία σας; Ἀσφαλῶς ὄχι. Καὶ ἂν τὸν ἔχετε, κυττᾶτε πῶς νὰ ἀπαλλαγῆτε. Καὶποῖον προτιμᾶτε, ποῖον ἀναζητεῖτε, εἰς ποῖον ἐμπιστεύεσθε καὶ ποῖον ἀγαπᾶτε καὶ βοηθεῖτε; Τὸν ταπεινόν, τὸν μετριόφρονα, τὸν ἥπιον, τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον. Δικαίως δὲ καὶ ὀρθῶς. Διότι αὐτὸς ἐρωτᾶ, ἀκούει, συμβουλεύεται, ἄριστα ἐργάζεται, ἁρμονικὰ συνεργάζεται, ἀδελφικά, τίμια, παστρικά. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς δουλειᾶς, τῆς εὐθύτητος τῆς τιμιότητος, τῆς νοικοκυρωσύνης. Μπορεῖς νὰ μὴ τὸν ἐκτιμήσῃς, νὰ μὴ τὸν συμπαθήσῃς, νὰ μὴ τὸν συντρέξῃς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν;

3— Βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶσαν πρόοδον, τὸν βοηθεῖ κυρίως εἰς τὴν ἀρετήν.

Ἡ ταπείνωσις; Ναὶ ἡ ταπείνωσις. Οἱ ὑψηλόφρονες καὶ ἐγωϊστὰ μπορεῖ πρὸς στιγμὴν νὰ προοδεύουν, νὰ κατακτοῦν. Ἀλλὰ σταθερὰν καὶ μόνιμον προκοπὴν δὲν θέλουν εἰς τὴν ζωήν των. Οἱ μετριόφρονες καὶ ταπεινοὶ βοηθοῦνται πολὺ ἀπὸ τὴν ταπείνωσίν των καὶ προοδεύουν καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι λιγώτερο ἐξυπνοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ βίου των. Μὴ μᾶς κάνη ἐντύπωσιν. Τὸ πρᾶγμα εἶναι φανερόν. Διὰ νὰ προκόψῃς πρέπει νὰ ἔλεγξῃς ἐλλείψεις εἰς τὸν ἑαυτόν σου· εἰς τὰς γνώσεις σου, εἰς τὰ ἔργα σου, εἰς τὴν πνευματικήν σου πορείαν καὶ ζωήν. Νὰ ἀναγνωρίζῃς ὅτι δὲν ξεύρῃς πολλὰ καὶ δὲν καταλαβαίνεις ἄλλο τόσο, ὅτι δὲν κάνεις καλὰ πράγματα καὶ πέφτεις ἐξωσυχνά, ὅτι ὑπάρχουν καλλίτεροι ἀπὸ σέ, ἀνώτεροι, τελειότεροι εἰς τὴν γνῶσιν, τὴν τέχνην, τὴν ἐπιστήμην, καὶ κυρίως εἰς τὴν ἀρετήν. Νὰ ἔχῃς τὸ φρόνημα αὐτο, τὸ ἀληθές, τὸ ταπεινὸν φρόνημα, διὰ νὰ κινηθῇς, νὰ μελετήσῃς, νὰ κοπιάσῃς, νὰ ἐρωτήσῃς νὰ μάθῃς, νὰ ἀγωνισθῇς, νὰ προσευχηθῇς καὶ νὰ ἀναπληρώσῃς ὅλας σου τὰς ἐλλείψεις, νὰ ἐπιτύχῃς εἰς ὅλας τὰς προσπαθείας σου. Ἀλλὰ ποῖος συμβουλεύεται, καὶ ἐρωτᾶ; Ποῖος προσεύχεται καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν φωτισμὸν καὶ ἐνίσχυσιν καὶ προστασίαν; Μόνον ὁ ταπεινός. Καὶ αὐτὸς μανθάνει, Αὐτὸς κατορτίζεται. Αὐτὸς τελειοποιεῖται. Αὐτὸς ἀποδεικνύεται καὶ τεχνίτης, καὶ ἐπιστήμων, καὶ ἐργάτης, καὶ Χριστιανὸς τέλειος καὶ ἄριστος «ἐν μηδενὶ λειπόμενος». Ὁ μετρι ὄφρων, ὁ ταπεινός!

Τόσα καὶ ἄλλα τόσα, καὶ ἀπείρως περισσότερα καλὰ πνευματικὰ καὶ ὑλικά, ἐπουράνια καὶ ἐπίγεια ἐξασφαλίζει ἡ ταπείνωσις εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ μεγαλύτερον τὸν κάμνει τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον εὐλογημένον καὶ τιμημένον.

Λοιπόν, ταπείνωσις καὶ ταπείνωσις καὶ πάλιν ταπείνωσις εἶναι ἡ δόξα μας, ἡ προκοπή μας, ἡ σωτηρία μας. Αὐτὴν ἂς καλλιεργήσωμεν ὅλοι μας, τώρα, μάλιστα τὴν περίοδον τοῦ Τριωδίου.

ΑΘΑΝ. Σ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διὰ τὴν προστασίαν τῆς σημερινῆς νεολαίας

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΑΣ

Μία διαδρομὴ 35 λεπτῶν μὲ ἕνα λεωφορεῖο, ζωντάνεψε ξανὰ τὸ φλέγον ζήτημα τοῦ ψυχικοῦ ξεσπάσματος τῆς σημερινῆς νεότητος, τὸ ὁποῖον, μὲ μιὰ ἀψυχολόγητη ἐλαφρότητα, καὶ μιὰ ξενόφιλη διάθεσι, τὸ ὀνομάσαμε καὶ τὸ καθιερώσαμε : Τεντυμποῖσμό.

Στὰ δυὸ προτελευταῖα καθίσματα τοῦ λεωφορείου, συζητοῦν δυὸ δεκαοχτάχρονοι ἔφηβοι, ἐντελῶς ἀδιάφοροι γιὰ ὅσους ἔστησαν αὐτί. Γενικὴ θεωρία τὸ ὅτι δὲν ἀδιαφοροῦσαν ἁπλῶς, ἀλλὰ μᾶλλον προκαλοῦσαν τὸ ἐπιθαρρητικὸ ἀκροατήριο. Ἔφθασαν 35 λεπτὰ διαδρομῆς, γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν συμπυκνωμένες, ὅλες οἱ φράσεις, ὅλες οἱ τρέλλες, ὅλες οἱ νεανικὲς, ἀπερίσκεπτες κι' ἐνοχλητικὲς, ἰδιαίτερα πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους, ἐπιθέσεις, ποὺ ἐμπίπτουν εἰς τὸν σχετικὸν περὶ τεντυμποῖσμοῦ' Νόμον.

Οἱ ὑπερβολικὰ αἰσιόδοξοι ἀκροαταί, ἐγελοῦσαν. Ἕνας ἀκούστηκε νὰ λέῃ : Ἀβλιότητες ἐπικίνδυνες. Ὁρίστε μερικές :

Ἄνοιξαν ἕνα φεγγίτη καὶ πετάξανε μιὰ γάτα στὸ κεφάλι ἑνὸς συνταξιούχου διδασκάλου. Ἐστριφογύρισαν ἕνα γέρο τυφλὸ στὴ μέση μιᾶς πλατείας καὶ «ἔσπαγαν — πλάκα» μὲ τὴν προσπάθειά του νὰ κρατηθῇ στὰ πόδια του, ψαχουλεύοντας ἰδέα στὸ μαρτυρικό του σκοτάδι νὰ βρῇ ἕνα ἀντικείμενο νὰ πιασθῇ. Στόχος, τὸ γεροντικὸ κορμὶ τῆς νόνας τοῦ ἑνὸς μὲ ἕνα κομμάτι πάγο στὴν πλάτη της. Ἕνα σακκὶ φακὲς χυμένο στὸ πεζοδρόμιο, ἀφοῦ προηγουμένως μιὰ χούφτα πριονίδι ἀκάθαρτο ἐχώθηκε κρυφὰ στὸ σακκὶ μὲ τὴ ζάχαρι. Κι' ἄλλες πολλὲς ἀνεκδιήγητες καὶ ἀσύλληπτες ἐμπνεύσεις κακόπητησς, ἐξιστορούμενες μάλιστα μὲ ἀκατάσχετο γέλιο, καὶ μὲ μιὰ φανερὴ ἱκανοποίησι γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν κατορθωμάτων, ἰδιαίτερα γιατὶ ἐγλύτωσαν ἀπὸ τὸ κυνηγητὸ τῶν ἐνδιαφερομένων. Χαρακτηριστικὲς μάλιστα εἶναι οἱ ὀνομασίες ποὺ ἐχάριζαν στοὺς πεθνῶντας ἀνθρώπους, ἂς σημειωθῇ, ἀδυνάτους, καὶ πάντως μεγάλης ἡλικίας :

«Ὁ μάπας, ἡ γρηὰ γκιόσσα (ἡ ὁποία μάλιστα ἐτσιτσίριζε καὶ ἐφώναζε: κακοχρονονάχης λοῦστρο, ἐσὺ μοῦ τόκανες), ὁ καραφλὸς μπακαλιάρος, ὁ στραβόγερος κ.λ.π.»

Τὸ ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον ἐν μικρογραφίᾳ ἐκπροσωποῦσε τὴν κοινὴ γνώμη, μολονότι εἶχε ἀπτὰ τὰ γεγονότα, ἀπὸ τὰ χείλη τῶν δραστῶν, καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ ψιλὰ τῶν ἐφημερίδων, ἐδιχάσθηκε: Μερικοί: Σημεῖα τῶν καιρῶν. Ἐξαθλίωσις. Ἔλλειψις ἀγωγῆς. Οἰκιακὴ ἀκατασταστασία καὶ συμφορά. Ἀνικανοποίητοι πόθοι ποὺ ξεσποῦν ἐναντίον τῶν μεγάλων, γιατὶ τοὺς θεωροῦν οἱ μικρότεροι σὰν δεσμο φύλακες. Ἄλλοι: Παιδιὰ εἶναι, θὰ μεστώσουν. Χαριτωμένες στὸ βάθος τους φαρσοῦλες, παρμένες ἀπὸ τὶς φάρσες τῆς ὀθόνης, ποὺ, πρόσωπα βουτοῦν τὸ κεφάλι σὲ μιὰ τούρτα, κι' ἄλλα σπάζουν τὰ μούτρα τους σὲ μιὰ πόρτα ποὺ κλείνει ξαφνικά. Κάποιος εἶπε: «Ἀμερικανισμοί». Κι' ἄν ἄλλος τὸν ἀπεστόμωσε: «Τὸ παιδὶ σ' ὅλα τὰ γεωγραφικὰ μήκη καὶ πλάτη εἶναι τὸ ἴδιο...

...Φθάνει. Δὲν βγαίνει ἄκρη. Δὲν ἐξυπηρετεῖ ἐν προκειμένῳ, ἡ πρόθεσις νὰ πάρῃ κανεὶς τὴν θέσι τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου. Σὲ ὅλες τὶς γνῶμες ποὺ ἐξεφράσθησαν ὑπάρχει καὶ μία ἀλήθεια. Εἶναι ὅμως γεγονὸς ὅτι ἡ ἐπίθεσις στρέφεται, κατὰ κανόνα, ἑναντίον τοῦ μεγάλου. κάτι ποῦ δὲν φεύγει ἀπαρατήρητο, καὶ ποὺ δημιουργεῖ τὴ σκέψη πὼς ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια, μέσα στὴν ὁποία ὑπάρχουν καὶ οἱ ρίζες αὐτοῦ τοῦ κακοῦ, εἶναι ἡ ἀψυχολόγητη εὐκολία μὲ τὴν ὁποία καταδικάσθηκε ὁ ἔφηβος νἀφέρη στοὺς ὤμους του αὐτὴ τὴ βαρειὰ λέξι, ποὺ σὰν λέξι εὐκαιρίας τὴν εἰσπράττει κατάμουτρα σὲ κάθε περίπτωσι ἀντιθέσεώς του μὲ τοὺς μεγάλους: «Ἄει νὰ χαθῇς τεντυμπόῒ».

Τὸ νέο αὐτὸ φροῦτο ποὺ πέφτει σὰν σάπιο μῆλο στὸ πρόσωπο τοῦ νέου, ποὺ μοχθεῖ γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ἀξιοπρεπείας του, ἐπεδείνωσε ἀκόμη περισσότερο τὶς σχέσεις του μὲ τοὺς μεγάλους, καὶ κάθε ἀμερόληπτος κριτὴς μπορεῖ νὰ τὸ διαπιστώσῃ σὲ κάθε του βῆμα, ἡ εἶναι γονεὺς, ἢ ἐκπαιδευτικός, ἢ ἀστυνομικὸ δργανο, ἢ ὁ οἰσοδήποτε ποὺ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ παιδιὰ κι' ἐφήβους: Ὁ νέος ἀπομακρύνεται σταθερὰ καὶ συνεχῶς ἀπὸ τοὺς μεγάλους, δημιουργεῖ, ἢ προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα δικό του κόσμο ποὺ ν' ἀπέχῃ ὅσο γίνεται πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν Ἔλεγχο τοῦ μεγαλυτέρου, καὶ παρ' ὅλο ποὺ βλέπει ὅτι μὲ τὴν ἀπομάκρυσι αὐτὴ ἀνοίγεται ἕνα καταστρεπτικὸ κενὸ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ ν' ἀπομακρύνεται. Χρειάζεται γερὸ νυστέρι γιὰ νὰ βγῇ στὴν ἐπιφάνεια ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς συνεχοῦς ἀπομακρύνσεως ἡ ὁποία τείνει νὰ ἐξαφανίσῃ τοὺς ἐξαισίους, ἀλλὰ καὶ τόσον ἀπαραιτήτους διὰ τὴν τήρησι τῆς κοινωνικῆς ἰσορροπίας δεσμοὺς τοῦ νέου, πρὸς τὸν μεγαλύτερο. Χρειάζεται μεταστὰ πλαίσια τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, νὰ βγῇ εἰς τὸ φῶς ἡ ψυχικὴ ἀνατομία τοῦ νέου, νὰ γίνῃ μιὰ ἀναθεώρησις τῶν σχέσεων τῆς γενεᾶς ποὺ ἔρχεται μὲ τὴν γεννεὰν ποὺ παρέρχεται, γιατὶ ἀσφαλῶς ἐπιβάλλεται, οἱ σχέσεις αὐτὲς, νὰ ξαναγυρίσουν στὴν ἁρμονική τους συμβίωσι. Εἶναι καταστροφὴ νὰ μὴ βρεθῇ ἕνα ἀνασχετικὸ ἐμπόδιο σ' αὐτὸ τὸ σχίσμα, καὶ ἀπρονοησία τῶν μεγαλυτέρων νὰ ποῦνε: Δὲν γίνεται πλέον τίποτε. Ἂς το, κι' ὅπου βγῇ. Πάντως δὲν θὰ βγῇ σὲ καλό, θὰ εἶναι εἰς βάρος καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῆς κοινωνίας (τ' ἀποτελέσματα ἄρχισαν πρὸ πολλοῦ) καὶ τῆς πολιτείας.

Γενικὸ συμφέρον ἀπαιτεῖ νὰ σκύψῃ στοργικὰ ὁ μεγαλύτερος στὸν μικρότερο. Στοργικά. Νὰ ἐξαντληθῇ ὅλο τὸ ἀπόθεμα τῆς στοργῆς τοῦ μεγάλου. Ἡ ἀγνή, ἡ ἀνυστερόβουλη ἀγάπη του. Ὁ νέος νοιώθη τὸ ἔδαφος νὰ σαλεύῃ ὅταν τοῦ λείπῃ ἡ στοργή, γιατὶ ἀνοίγει τὰ μάτια του διάπλατα καὶ ἡ ψυχή του κλαίει ἀπὸ δυσπιστία πρὸς τοὺς μεγάλους ὅταν διαβάζει γιὰ τὴν τραγωδία τῶν παιδιῶν στὰ στρατόπεδα τῆς χιτλερικῆς θηριωδίας. Γιὰ τὴν πεῖνα τῆς κατοχῆς, ποὺ ἀσφαλῶς χιλιάδες σημερινῶν ἐφήβων τὴν ἔζησαν, κι' ἀλλοίμονο!! στὴν πιὸ τρυφερὴ ἡλικία, ποὺ τόσα ἴχνη ἄφησε στὸ κορμάκι ἀλλὰ καὶ στὴν ψυχή!! Ἂς μὴ ξεχνᾶμε πόσα ἑκατομμύρια ματάκια διεσταλμένα ἔβλεπαν (ὅσα δὲν ἔσβυσαν γιὰ πάντα) τὶς θηριωδίες τῶν μεγάλων στὰ 4 χρόνια τοῦ τελευταίου πολέμου, κι' ἀπὸ τότε, μέσα στὰ 17 χρόνια ποὺ ἐπηκολούθησαν, μέχρι σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπαίσια φρίκη ποὺ ἐπότισε μέχρι μυελοῦ ὀστέων αὐτὰ τὰ παιδιά, ἡ ἀφάντασται, ἡ ἀσυγχώρητη, ἡ ἀδυσώπητη καὶ καταστρεπτικὴ μανία τῶν μεγάλων τότε. μεγαλυτέρων σήμερα, γυρίζουμε καὶ πετᾶμε λάσπη στὰ ματάκια αὐτά, ποὺ ἀκόμη δὲν ἔπαψαν νὰ τρεμοπαίζουν ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι τῶν φρικωδῶν εἰκόνων ποὺ ἀντίκρυσαν: «Τεντυμπόῒ».

Μπορεῖ ἡ λέξις νὰ μὴ εἶναι τόσο βαρειά· ἀλλ' ἀκριβῶς διότι λέγεται μὲ τόση εὐκολία, πέφτει βαρειὰ μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ νέου, ὁ ὁποῖος ἀπορεῖ κι' ἀπομακρύνεται, κι' ὅσο ἀπομακρύνεται τόσο ἀπορεῖ. Αὐτὴ τὴν ἀπομάκρυσι ἂς τὴν προλάβῃ τὸ σταθερὸ χέρι τοῦ μεγαλυτέρου πρὶν εἶναι πλέον ἀργά. Τὸ χέρι αὐτὸ δὲν χρειαζεται νὰ κρατήσῃ τὸ μαστύγιο, ἢ τὴν μηχανὴ τοῦ κουρέματος, ἢ τὴν πέννα ποὺ θὰ ὑπογράψῃ μὲ ἐλαφρὰ συνείδησι μιὰ καταδίκη. Τὸ χέρι αὐτὸ στθερό, ἀλλὰ ἁπαλὸ στὴν σταθερότητά του, τὸ γνωρίζει, τὸ χρειάζεται, τὸ ὑπολογίζει ὁ νέος, μόνον ὅταν μὲ συνοδό τὸ χαμόγελο καὶ τὴν εὐγενικὴ τὴν κατσδεκτικὴ συμπαράστασι, ἑνώνεται μὲ τὸ δικό του χέρι. Τὸ θέλει. Τὸ διψᾶ. Τῶχει ἀνάγκη. Ἂς τὸ δοκιμάσῃ ὁποιος θέλει. Θὰ τὸ δῇ. Ἀντιθέτως τὸ ἀπεχθάνεται, τὸ μισεῖ, ὅταν βλέπῃ νὰ ἔρχεται ἐπάνω του μόνον σὰν τιμωρός, νὰ πέφτῃ πάντοτε σὰν καρπαζιά.

Ποῦ εἶναι ὁ νέος; Καὶ ποὺ δὲν εἶναι. Στὸ ἐπάγγελμα, στὴν ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησι, ἐργάτης, βιοτέχνης, στὴ φωτιὰ, στὸ σίδερο, στὰ σχολεῖα στὶς σχολές. Παντοῦ. Μοχθεῖ, ἱδρώνει, ἀγωνίζεται, διαβάζει, ὑποφέρει, καὶ μάλιστα ὑποφέρει πάντοτε καὶ διὰ λογαριασμὸ τῶν σφαλμάτων τῶν μεγάλων. Σ' ὅλο τὸν ἀγῶνα του αὐτὸν, μιὰ ἔχει ἱκανοποίησι: Νὰ δῇ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ συμπαράστασι, τὴν κατανόησι ἀλλὰ καὶ τὴν δίκαιη ἐκτίμησι τοῦ μόχθου του, στὰ μάτια τῶν μεγάλων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἰδιαίτερες μικροεπιθυμίες του ὑπερηφανεύεται ν' ἀφήνῃ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας του στὸ σπίτι του. Ὁ βιοτέχνης διψᾶ νὰ παρουσιάσῃ δείγματα τῆς ἐφευρετικότητός του γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς προϊσταμένους του, καὶ ἐπαναστατεῖ μόνον ὅταν παραγωρίζεται ἡ ἀξία του κι' ὅταν θίγεται ἡ ἀξιοπρέπειά του. Ὡς μαθητής, δὲν ἔχει μεγαλύτερη ἱκανοποίησι ἀπὸ τὴν συγκαταβατικὴ ἀναγνώρισι τῶν κόπων του, τὴν ὁποία ψάχνει νὰ τὴ βρῇ (πολλὲς φορὲς μάταια) στὰ μάτια τῶν μεγαλυτέρων. Ὡς φοιτητὴς εὑρισκόμενος στὸν προθάλαμο τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητος, προτάσσει πάντοτετὰ στήθη του σὲ κάθε εὐγενικὸν ἀγῶνα, πνεῦμα δημιουργικό, ἀλλὰ καὶ ἀδέσμευτο. Ὅλες του οἱ προσπάθειες μέχρι ν' ἀνδρωθῇ, τείνουν νὰ προσφέρουν γόνιμο ἔδαφος ἀγάπης καὶ κατανοήσεως στὸ περιβάλλον του. Αὐτὸς εἶναι ὁ νέος. Αὐτὸς ὁ νέος ποὺ θὰ βάλῃ τὶς πλάτες του θεμέλιο τῆς αὔριον. Κι' ὅμως πόσες φορὲς ἐπάνω στὶς πλάτες αὐτὲς δὲν ἐεσπᾶ ὅνη ἡ ὀργὴ ποὺ προέρχεται ἀπὸ προσωπικὴ καθαρῶς ἀποτυχία ἐνὸς προσωπικοῦ καταμένου, ἢ ἀπὸ διάφορες ἀντιξοότητες τῆς ἐργασίας γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν φταίει βέβαια ὁ νέος.

Πόσες φορὲς δὲν ἀκούστηκε νέος νὰ λέῃ: Δὲν μπορῶ νὰ βλέπω αὐτὰ ποὺ γίνονται στὸ σπίτι. Θὰ πάρω τὰ μάτια μου νὰ φύγω. Ὅταν ὑπάρχῃ θερμὴ κατανόησις, ὅπου ὑπάρχει ἀμοιβὴ ἀνάλογη, ἐκεῖ ὁ νέος δημιουργεῖ πρὸς ὄφελος ὅλων. Ὁ χειρισμὸς τοῦ ζητήματος ἀνήκει στοὺς μεγαλυτέρους. Ἄρα ὑπάρχει ἕνας ἐντοπισμὸς τῆς εὐθύνης, γιὰ τὴν κατάστασι ποὺ μᾶς φοβίζει, ἐκτὸς ἂν τὴν συνηθίζουμε σιγά, σιγά καὶ βαυκαλιζόμαστε μὲ τὴ σκέψι ὅτι δὲν ὑπάρχει φόβος. Ἀρκεῖ νὰ συγκρίνῃ κανεὶς καθαρὰ καὶ ἀμερόληπτα τὴν ἀπόστασι ποὺ τὸν χώριζε ἀπὸ τὸν δικό του πατέρα, καὶ τὴν ἀπόστασι ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸ δικό του παιδί, καὶ τότε θὰ τρομεκρατηθῇ ἀπὸ τὴν διαφορά.

Γειτῖς, κειδεμόνες, προϊστάμενοι, παιδαγωγοί, ξυπνῆστε. Σκύψατε ἐπάνω στὸ παιδὶ καὶ σὺν νέο μὲ μιὰ καθαρὴ ἀντρίκια διάθεσι νὰ τὸ σώστε, γιατὶ κινδυνεύει, καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ κινδυνεύουν καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια κάθε σπιτιοῦ, κάθε κοινωνίας.

Ὅσο συθαρὰ κι' ἂν εἶναι τὰ προβλήματα ποὺ σᾶς ἀπασχολοῦν, τίποτε δὲν σᾶς ὑπόσχεται πὼς θὰ τὰ λύσετε, ἂν δὲν στηρίξετε πρῶτα τὰ θεμέλιά σας. Κάθε ἀγωνία γιὰ τὴν ἀβεβαιότητα τῆς αὔριον, ὡχριᾶ μπροστὰ στὴν ἀγωνία ποὺ μαστίζει αὐτὸ τὸ θαυμάσιο μελίσσι ποὺ πετᾶ γύρω μας χωρὶς νὰ τοῦ δίνομε σημασία. Καιρὸς νὰ καλλωπίσωμε λίγο τὶς κυψέλες μας, ὅλες τὶς κυψέλες ποὺ δέχονται αὐτὴ τὴν τρυφερὴ δραστηριότητα ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ ξεπηδήσῃ καὶ θὰ ξεχυθῇ τὸ μέλι τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ ποὺ ἐξέφυγε καὶ ξεχνιέται, καὶ τῆς συσφίξεως τῶν δεσμῶν τῆς πείρας τῶν μεγάλων μὲ τὴν δύναμι τῶν νέων, αὐτῶν τῶν δεσμῶν ποὺ εὑρίσκονται ὑπὸ διάσπασι. Καιρὸς νὰ δώσουμε τὰ χέρια χωρὶς ἐγωϊσμούς, προκαταλήψεις, ἢ φοβίαν ἀπὸ τὴ σκέψι ἐνὸς ἐχομένης ἀρνήσεως, στὰ τρυφερὰ αὐτὰ βλαστάρια ποὺ εἶναι ἕτοιμα νὰ σκύψουν νὰ τὰ φιλήσουν. Καιρὸς νὰ τὰ παρακολουθήσωμε τί κάνουν, νὰ ἐνδιαφερθοῦμε πῶς διαβοῦν, πῶς συμπεριφέρονται στὶς σχολὲς ποὺ τὰ στέλνομε, ἂς βροῦμε τὸν καιρὸ νὰ συζητήσωμε τὶς σκέψεις τους, καὶ πρὸ πάντων ἂς μὴ θέλουμε νὰ βγάλουμε τὴν εὐθύνη ἀπὸ πάνω μας, πῶς τάχα φταίει τὸ μεγάλο κεφάλι. Ὁ καθένας ἀπὸ τὴ δική του σκοπιὰ ἂς βοηθήσῃ τοὺς ἄξιους παιδαγωγούς, μὲ ὁποιον τρόπο νομίζει, γιὰ νὰ βρεθῇ ὁ δρόμος ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ γυρίσουν πάλι πίσω οἱ νέοι, γιατὶ αὐτὸ ζητοῦν κι' ἐκεῖνοι, νοιώθουν, βλέπουν τὸ ἐάραθρο εἰς τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ ὁ ἀφηνιασμένος καλπασμὸς τους καὶ περιμένουν, ὅσο κι' ἂν δὲν τὸ δεῖχνουν, δὲν τὸ λένε, τὸ στυβαρὸ χέρι ποὺ θὰ κρατήσῃ τὸ χαλινάρι.

Τί τὸ ὡραιότερο νὰ ξεκινήσῃ, μὲ τὴ συμμετοχὴ ὅλης τῆς κοινωνίας αὐτὴ ἡ πρωτοβουλία, ἀπὸ τὴν καθαρή, τὴ συντηρητική, τὴν ὁμορφη νύμφη τοῦ Πατραϊκοῦ. Μπορεῖ νὰ μὴ ὑπάρξῃ γενικὴ ἐπιτ